

Adopterades Globala

Nätverk

YTTRANDE

Stockholm, 2025-09-23

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr: S2025/01111

Remissyttrande gällande betänkandet ”Sveriges internationella adoptionsverksamhet –
lärdomar och vägen framåt” (SOU 2025:61)

Adopterades Globala Nätverk, AGN

Förord

När Svenska staten gav sitt medgivande om utlandsadoptioner var det inte en övergående engångshändelse. Adopterades Globala Nätverk, AGN anser att konsekvensen av denna sanktion är att Sverige har ett särskilt, livslångt åtagande gentemot den enskilde adopterade medborgaren samt behoven hos alla adopterade som grupp.

AGN anser att Sverige grovt misskött sitt åtagande både gällande rättsäkerheten vid överflytt av medborgarskap men också åtagandet om att ”upptas som den egna” sett ur ett samhällsperspektiv. Ingen varsamhet med anledning av adopterades särskilda utmaningar har beaktats och adopterade har lämnats utan uppföljning angående den omställning och de livsvillkor som de utsatts för via vad som kan anses vara ett enormt socialatropologiska experiment. Det finns inga offentliga uppgifter om hur samhället eller de familjer som de adopterade hamnat i behandlat dem, bara resultat i form av statistik som vittnar om uppväxter kantade med dysfunktion och tydlig förhöjd risk för bl.a suicid/suicidförsök, kriminalitet, substansberoende, skilsmässor och i många fall svår mental ohälsa. Fram tills nu har endast ett fåtal ifrågasatt rimligheten i att adopterade efter en tvångsförflyttning till ett liv med förmodat högre matriell standard ändå statistiskt sett får sämre livskvalitet än majoritetsbefolkningen.

AGN anser att en förändring är på sin plats.

Ett stort Tack riktar vi till Anna Singer och adoptionskommissionen för detta gedigna och eftertänksamma betänkande som belyser, för adopterade, många livsviktiga frågor.

Styrelsen Adopterades Globala Nätverk

E-post: Adopteradesglobalanatverk@gmail.com

Organisationsnummer: 802551-6793

Innehållsförteckning

Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt.....	1
Förord.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Sammanfattning.....	3
1.2 Förslag till lagändring i socialförsäkringsbalken.....	4
7.7 Sverige bör ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnande.....	4
7.8 En offentlig ursäkt till adopterade personer och deras familjer.....	4
8 Vägen framåt för internationella adoptioner	4-5
9.4 Ett resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor.....	5
9.5 Resurscentrumet ska erbjuda ett samtalsstöd med hög kompetens och tillgänglighet som bygger på valfrihet.....	5
9.11 Kunskapsstöd till yrkesverksamma, 12.10 Kompetenshöjande insatser mot professionen, 12.12 Forskning.....	5-6
9.14 Placering av resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor.....	6
12.1.1 Sverige har lagstadgat ansvar för hjälp och stöd före, under och efter adoption.....	6
12.2.7 Personer som adopterats har upplevt fler riskfaktorer för psykisk ohälsa än andra...6-7	
12.6.2 Det efterfrågas både praktiskt och ekonomiskt stöd vid ursprungssökning.....	7
12.7 Ursprungssökning genom DNA.....	7
12.8 Rätt att få behålla sitt språk och kultur.....	7
12.9. Förvaring av och tillgång till adoptionsdokument, 12.9.3 Adopterade personers rätt att ta del av sina adoptionsdokument, 1. 9.10.3 Privatpersoner som förmedlat adoptioner kan inte avkrävas att lämna dokumentation till Riksarkivet men de bör göra det.....	8
Noter.....	9

Sammanfattning

Adopterades Globala Nätverk, AGN, anser att Svenska regeringen omedelbart bör ratificera "Konventionen till skydd mot alla människors ofrivilligt försvinnade" och ställer sig bakom adoptionskommissionens utredning med följande tillägg.

AGN stöttar utredningens förslag om utökat stöd till adopterade, avvecklandet av internationell och transrasial adoption. Samt att all verksamhet och dokumentation rörande internationell adoption och Post Adoption Service, PAS flyttas ifrån privata intresseorganisationer och andra inblandade privata aktörer till en statlig myndighet.

AGN stöttar också utredningens förslag om PAS genom ett samordnande resurscentrum dedikerat åt adoptionsfrågor och adopterades specifika behov gällande identitetssök, återresor, mental hälsa, kultur etc. AGN stöttar förslag om kunskapslyftande insatser bland samhällsbärande institutioner och mer forskning gällande adoption och dess effekter för adopterade som samhällsgrupp.

AGN anser vidare att en offentlig ursäkt till adopterade och adopterades första föräldrar är på sin plats och att alla adopterade bör få ekonomisk kompensation för Svenska statens långvariga försummelse av sina lagstadgade åtaganden gentemot dem.

AGN yrkar vidare på att en statligt tillsatt upprättelsekommission inrättas.

Upprättelsekommissionens uppgift är att utreda omfattningen av den barnhandelslikande korruption som Svensk adoptionsförmedling bidragit till och som möjligen fortfarande pågår inom internationell adoptionsverksamhet.

1.2 21 Kap §2 & §3 - Socialförsäkringsbalken om inrättandet om bidrag för ursprungssökning

Vid ett inrättande av ekonomiskt stöd till adopterade anser AGN att det kan vara lämpligt att hålla isär begreppen och se över terminologin gällande återresa och ursprungssökning/röttersök då det för adopterade har helt olika innebörd och i praktiken också kan kräva olika typer av insatser och stöd.

AGN konstaterar också att en bidragssumma á 25 procent av prisbasbeloppet är ett orimligt lågt belopp som inte reflekterar de faktiska omkostnader¹ återresor och/eller röttersök innebär. Förslaget beaktar inte den adopterades livssituation eller livscykel samt eventuellt behov av upprepade resor. Förslaget tar inte hänsyn till att adoption är ett generationstrauma som även drabbar adopterades barn och ej heller att det finns adopterade som lever med assistans och inte kan eller vill resa ensamma.

7.7 - Sverige bör ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnande

AGN tillstyrker att Sverige omgående bör ratificera ”Konventionen till skydd för alla människor mot påtvingat försvinnande”.

7.8 - Ursäkt till adopterade och adopterades familjer

AGN tillstyrker att Svenska staten är skyldig adopterade och adopterades familjer en offentlig ursäkt. AGN anser att en ursäkt bör ges i samband med att en statligt ledd upprättelsekommission erkänt, utrett och tagit ansvar för Sveriges inblandning gällande de oegentligheter som adoptionskommissionens betänkande funnit. Sverige måste ta ansvar för att ha tillåtit barn förmedlas till landet via metoder som är av tydligt brottslig karaktär. Utöver en ursäkt anser AGN att Svenska staten bör möjliggöra så att underlaget från upprättelsekommisionens utredning ska kunna användas som rättslig utgångspunkt för att möjliggöra eventuella juridiska påföljder.

8 - Vägen framåt för internationella adoptioner

AGN anser att Svenska staten behöver erkänna att den brustit gällande merparten av sina åtaganden gentemot det internationella globala samhället och de adopterade som tvångsmigrerats till Sverige. AGN anser därför att Sverige omedelbart bör utreda, stoppa och avveckla internationell adoptionsverksamhet och istället börja jobba för reparation, försoning och livskvalitetshöjande insatser² för redan befintliga adopterade.

AGN anser m.a.o att internationell efterfrågsstyrd adoption bör upphöra helt. I händelse att det, trots uppdagandet om grova oegentligheter, fortgår bör mycket strikta kontroller implementeras. AGN yrkar även för striktare (professionell) utvärdering gällande adoptanternas emotionella lämplighet och bildning gällande internationellt adopterades särskilda livssituation³, obligatorisk PAS-deltagande och longitudinell uppföljning av den adopterades välmående.

AGN vill understryka att det är Svenska staten som bär det yttersta ansvaret för att utbilda, anpassa, förbereda och säkerställa att det finns så goda förutsättningar som möjligt både i samhället och för adoptanter att lyckas i sin roll som vårdnadshavare till transnationellt adopterade barn och vuxna. AGN anser att inhemsk adoption kan kvarstå som alternativ

vårdnadslösning i enstaka fall, men understryker att subsidiaritetsprincipen ska respekteras, d.v.s AGN accepterar inhemsk närståendeadoption där relationen mellan barn och prospektiv adoptant redan är definierad och erkänd, det finns samtycke ifrån alla inblandade parter och inga andra lösningar finns att tillgå.

9.4 - Resurscentrum för adopterade

AGN tillstyrker betänkandets förslag om upprättandet av ett samordnande⁴ resurscentrum för Post Adoption Service, PAS med specifik målgrupp adopterade och adopterades barn. AGN tillstyrker också att centrumet bl.a ska kunna erbjuda juridisk rådgivning och allmänt stöd gällande att hitta rätt instans i Sveriges institutionella uppbyggnad samt gällande kontakter med utländska myndigheter och andra relevanta institutioner. Adopterade har många olika behov och lever också till viss del i en juridisk gråzon⁵, varför det är av yttersta vikt att resurscentrumet har bred kunskapsbas och drivs av personal med hög kompetens inom sina respektive områden. För att effektivt lösa sina anförtröenden ser AGN att resurscentrumet bör ges ett brett uppdrag, bestå av flera samverkande avdelningar samt ytterligare relevanta myndigheter.

AGN understryker också vikten av att adopterade får möjlighet att utforma och påverka den verksamhet som bedrivs. När adopterade med levda erfarenheter bistår med kunskapshöjande insatser bör detta värderas som expertkompetens och avlönas därefter.

AGN anser att ett erkännande av adopterades många olika eftersatta behov samt adoptionsfrågors mångfacetterade komplexitet innebär att resurscentrumet arbetar långsiktigt och ges en väl tilltagen budget. AGN anser därtill att det är viktigt att resurscentrumet också ska vara tillgängligt för adopterades barn. Detta eftersom AGN menar att konsekvenserna av att vara adopterad inte är en koncentrerad singulär händelse utan en dynamisk del av den adopterades livscykel och som också påverkar efterkommande generationer.

9.5.3 - Resurscentrumet ska erbjuda ett samtalsstöd med hög kompetens och tillgänglighet som bygger på valfrihet

AGN tillstyrker utrednings förslag om möjligheten för adopterade att få tillgång till kvalificerat terapeutiskt stöd. Och om behov finns yrkar AGN också för smidig tillgång till adekvat adoptionsspecifik vård och traumabehandling. AGN vill särskilt lyfta komplexiteten gällande adopterades mentala hälsa och ser därför att adopterade behöver få möjlighet att fritt välja terapeutisk inriktning. AGN menar att Socialstyrelsen skulle kunna få i uppgift att undersöka möjligheten till att skapa förutsättningarna för en separat vårdväg som tillåter samverkan mellan olika regioner, remitterande vårdinstanser och legitimerade privata vårdgivare. AGN understryker också vikten av att den legitimerande personalen utgörs av legitimerade psykologer och legitimerade psykoterapeuter samt att kompetens kring adoptionsfrågor säkerställs. AGN föreslår en särskild certifiering och anser att Socialstyrelsen och Psykologförbundet kan ges i uppdrag att formulera riktlinjer och kvalifikationskriterier som faller inom ramen för adoptionsspecifik certifiering.

9.11 - Kunskapsstöd till yrkesverksamma

AGN tillstyrker kunskapsstöd till yrkesverksamma

AGN tillstyrker även 12.10 kompetenshöjande insatser mot professionen och

12.12 behovet av utökad forskning om adoption och effekterna därav. AGN anser att det

behövs en allmän kompetenshöjning i samhället och menar att ett resurscentrum med brett uppdrag kan arbeta med att bistå, synliggöra och fylla kunskapsluckor inom många av de områden som berör adopterade personer. Det gäller ex. stöd till yrkesverksamma och gentemot professionen, samt vid främjandet av adoptionsrelaterad tvärvetenskaplig forskning⁶ via samarbete med Vetenskapsrådet och olika Universitet/lärosäten. Centret kan även samarbeta med Socialstyrelsen, Psykologförbundet och Folkhälsomyndigheten för att bidra med särskild kompetenshöjning inom sjukvården.

AGN anser vidare att adopterade med ämneskompetens och faktiskt levda erfarenheter som bidrar med kunskapshöjande insatser bör betraktas som konsulter med marknadsmässig ersättning.

9.14 - Placering av ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

AGN tillstyrker att ett uppbyggande av ett samordnande resurscentrum är av stor vikt för vidare arbete kring adoptionsrelaterade frågor. AGN anser att huvudkontoret bör placeras i Stockholm med lokala förgreningar i övriga landet. MFoF⁷ som är föreslaget i betänkandet har mycket lågt förtroende bland adopterade och AGN ser att en utredning om möjligheten att utöka Socialstyrelsens uppdrag vore mer i linje med adopterades önskemål om var ansvaret för resurscentrumet bör ligga.

Ytterligare alternativ kan vara att; antingen Jämställdhetsmyndigheten eller Institutet för mänskliga rättigheter får adoptionsfrågor inskrivna i sina uppdrag, eller möjligen att en helt fristående myndighet med specialuppdrag gällande adoptionsfrågor bildas.

12.1.1 - Sverige har lagstadgat ansvar för hjälp och stöd före, under och efter adoption

AGN anser att Svenska staten grovt undlåtit att uppfylla det självpåtagna och lagstadgade uppdraget att ge stöd till adopterade personer före, under och efter adoptionen.

AGN kräver att staten upprätthåller löftet om stöd och kompenserar adopterade som alla drabbats av denna försummelse. I decennier har Svenska staten, på adopterades bekostnad okritiskt och okontrollerat tillåtit adoptioner med bristande rättsäkerhet att fortgå. Adopterade har utelämnats till att själva hantera de svårigheter och ökade omkostnader som transnationell och transrasial adoption kan innebära i praktiken. AGN menar att det handlar om strukturellt omsorgsbortfall då Svenska staten ignorerat sitt tillsynsansvar och avsaknad av uppföljning om adopterades livskvalitet och nödvändiga anpassningsstöd med hänsyn till att adoption är ett livstillstånd. Detta har lett till grova kränkningar av adopterades mänskliga rättigheter och svårt lidande bland många adopterade⁸.

Utöver ett resurscentrum i statlig regi anser AGN att ytterligare kompensation av finansiell karaktär proportionelig med andra typer av grova och långvariga kränkingsbrott bör tilldelas alla adopterade.

12.2.7 - Personer som adopterats har upplevt fler riskfaktorer för psykisk ohälsa än andra

AGN håller med utredningen om att svenska staten misslyckats kapitalt med att skapa förutsättningar i det svenska samhället för att möta de adopterades särskilda behov som p.g.a. Adverse Childhood Experiences, ACE kan vara omfattande och livslånga.

AGN anser att transnationell adoption som fenomen bör adderas till listan under ACE, och alltså bedömas som ett onödigt och påtvingat trauma i sin egen rätt. AGN uppfattar också att

internationellt adopterade överdrivet patologiseras utifrån ACE som inträffat före tvångsmigrering och adoption.

Att ACE har betydelse i form av en underliggande skörhet hos adopterade är tydligt, men AGN anser också att Sverige bör ta ansvar för att ha brustit i sin roll att upprätta strukturer som aktivt motverkar konsekvenserna därav. AGN uppfattar att Svenska staten kontinuerligt och systematiskt ignorerat behoven hos adopterade trots att bemötandet följande adoptionen kan vara avgörande för möjligheten att etablera en solid grund till framtida god mental hälsa.

12.6.2 - *Det efterfrågas både praktiskt och ekonomiskt stöd vid ursprungssökning*

AGN tillstyrker att resebidrag inrättas för adopterades räkning.

AGN anser dock att Sverige är förpliktigat att skapa institutionella förutsättningar för röttersökning och återresor via t.ex. ett resurscentrum.

AGN anser inte att den adopterades privatekonomi ska vara en variabel när det gäller bidragsutdelning. AGN anser inte heller att bidrag till adopterade ska innefatta en behovsprövning för den enskilde. AGN anser att ett väl tilltaget fastställt, återkommande och skattefritt schablonbelopp⁹ bör tilldelas alla internationellt adopterade. Ersättningen bör utgå automatiskt, förebyggande och förutsättningslöst¹⁰. Den adopterade disponerar sedan bidraget fritt enligt sina adoptionsrelaterade behov. Viktigt är att minnas att adopterade själva inte valt sin livssituation och att samhället är lagbundet att bidra med PAS som också innebär stöd till livskvalitetsberikande insatser som t.ex. vid behov, upprepade besök i ursprungslandet och terapeutisk vård.

12.7 - *Ursprungssökning genom DNA*

AGN tillstyrker utredningens förslag om upprättandet av en DNA-databas för adopterade.

AGN anser att Rättsmedicinalverket som ansvarig för DNA-banken är ett bra förslag och yrkar på internationellt samarbete för att underlätta i sökandet efter adopterades ursprungsfamiljer. AGN föreslår även samarbete med Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen gällande adopterade och adopterades barns möjlighet att t.ex inom allmänvården få given tillgång till utökad/fördjupad utredning av hälsofrågor och hälsotillstånd relaterade till ärftlighet.

12.8 - *Rätt att få behålla sitt språk och kultur*

AGN tillstyrker rätten att få behålla sitt språk och kultur. AGN menar att språket är en del av identiteten och anser att Svenska staten bör tillhandahålla möjligheter för adopterade att bibehålla eller lära sig sitt ursprungsspråk utan förbehåll då språket tillåter för bredare kulturell samhörighet och är en grundläggande del av en individs självbild. Flerspråkighet berikar och underlättar också vid vistelser i ursprungslandet och vid röttersök etc.

Eftersom adoption skapar ett generationsöverskridande trauma med fortsatta frågor kring identitet, tillhörighet, språkkunskaper, kultur osv., även hos efterföljande generationer yrkar AGN också för att adopterades barn på samma villkor, ska få tillgång till språkundervisning och flera andra delar av PAS.

Gällande adopterades namn anser AGN att ursprungsnamnet är del av den adopterades kulturarv och att endast ev. ändringar i form av tillägg som styrker samhörighet med adoptivfamiljen bör få göras. Adopterade med redan ändrade namn borde få tillstånd och möjlighet att med lätthet ändra (tillbaka) utan extra kostnad.

12.9 - Förvaring av och tillgång till adoptionsdokument

AGN tillstyrker utredningens förslag att adopterades dokument bör flyttas från privata intresseorganisationer till Riksarkivet särskilt då innehavarna av adoptionsdokumenten möjligen kan ha egenintresse i att eventuellt dölja uppgifter gällande adoptionsförfarandet.

AGN anser att det är orimligt att adoptionsförmedlarens intresse prioriteras över den adopterades rätt att söka efter svar om sin egen identitet varför AGN också yrkar på att dokumenten ska vara ocensurerade.

AGN ställer sig även bakom utredningens uppmaning i avsnitt 9.10.3 (vol. 1.) om att de privatpersoner som har adoptionshandlingar och dokument i privat ägo genast ska lämna in dessa till Riksarkivet och tillstyrker utredningens konstaterande 12.9.3 om alla (även mindreåriga) adopterades rätt att ta del av den dokumentation som finns. AGN yrkar också på att en statligt ledd upprättelsekommission inrättas för de adopterades räkning. Kommissionen bör få i uppgift att djupare granska alla adoptionsdokument och utreda korruptionen inom den auktoriserade adoptionsverksamheten samt enskilda (privata) adoptioner s.k. kuddadoptioner.

Detta yttrande har beslutats av Styrelsen för Adopterades Globala Nätverk, AGN.

Bonnie Berggren, ordförande

Molly Uddenberg, vice ordförande

Nina Min, kassör

Fotnoter:

1. Exempel på omkostnader vid återresor/röttersök: Extra vaccinationer, tilläggsförsäkringar, visumansökningar, fortsatta omkostnader hemmavid, förlorad inkomst under utlandsvistelse, transportresor mellan destinationer, resa till utlandet, uppehälle i ursprungslandet, tolk, juridisk och medicinsk assistans, kostnader för DNA kit, krisstöd o.s.v.
2. Livskvalitetshöjande insatser för adopterade kan innebära t.ex. juridisk vägledning och finansiellt stöd gällande röttersök, återresor, terapeutisk vård, språkkurser, kulturutbyte, etc.
3. I adoptivlandet möter adopterade exkludering, diskriminering, rasism, mikroaggressioner och andra orättvisor p.g.a. normavvikande utseende. Adoptanter delar inte erfarenheter och insikter om hur det påverkar individuellt eller strukturellt och har ofta svårt med mentaliseringsförmågan och kan därför inte ge adekvat stöd varken praktiskt eller känslomässigt vilket leder till en form av omsorgsbrist.
4. Samordnande som i att utöver resurscentrumets egna uppdrag ansvara för överlappande arbete och samarbete mellan olika tilltänkta samhällsbärande och för adopterade andra relevanta instanser.
Ex: Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, allmänvård, psykiatri, specialistvård för behandling av bl.a. livskriser och trauma under hela livscykeln. DNA-bank möjligen upprättad via Rättsmedicinalverket. Dokumentation via Riksarkivet, Forskningssamarbete med Vetenskapsrådet och longitudinella studier gällande adopterades hälsa tillsammans med Folkhälsomyndigheten. Juridisk rådgivning/vägledning - inhemskt och internationellt. En utökning av Utrikesdepartementets roll till att främja adopterades rätt till återknytning med ursprungslandet via möjligheten till särskilt visum, utbildning, jobb, bostadsägande etc.
5. Adopterade är bundna av ett kontrakt som de själva inte gett samtycke till och dokumentationen som ingår i detta kontrakt används godtyckligt och ger inte samma juridiska medborgarskydd som för icke-adopterade. Det är otydligt och rättsosäkert. Behovet av juridisk vägledning kan gälla vid arvstvister, medborgarskap, namnbyten, adoptionsdokumentens giltighet vid brottsmål t.ex. sexualbrott mot mindreårig (se. NJA 2019.347, NJA:27) etc.
6. Exempel på forskningsområden: Adopterades fysiska, medicinska och mentala hälsa, socioekonomiska förutsättningar och samhällsbemötande, åldrande, effekterna av adoption som generationstrauma etc.
7. Trots att visselblåsare vid upprepade tillfällen påpekat oegentligheter i adoptionsförfarandet ifrån flera olika länder har MFoF (Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) tidigare NIA (Statens Nämnd för Internationella Adoptionsfrågor) och MIA (Myndigheten för Internationella Adoptioner) brustit i rollen som tillsynsmyndighet då de bortsett ifrån detta och fortsatt att auktorisera adoptionsförmedlingar som aktivt arbetat för att tysta ned adoptionsskandaler utomlands som deras representanter varit inblandade i.
8. Studier gjorda har funnit att adopterade drabbas av ökad risk för suicid, substansberoende, kriminalitet, socioekonomisk utsatthet, skilsmässa och svår mental ohälsa. Ytterligare studier påvisar att adopterade drabbas av sjukdomstillstånd och för tidig död i större utsträckning än majoritetsbefolkningen. (se bl.a. Hjern, A., Vinnerljung, B., <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12241716/> och Petersen, L., et al. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21179553/>).
9. Liknande adoptionsbidraget å 75000 sek/barn som utbetalas till adoptanter, vilket är skattefritt och betalas ut genom försäkringskassan. Adoptanter har utöver schablonbeloppet, via rätten till föräldrapenning möjlighet till förlängd vistelse, ibland i flera månader i adoptivbarnets ursprungsland. Det finns också banker som erbjuder adoptanter extra förmånliga lånevillkor inför adoptioner.
10. Förutsättningslös och förebyggande utbetalning eftersom adopterade med begränsade ekonomiska möjligheter annars kan hindras ifrån att ta del av PAS, då det inte finns utrymme i deras privatekonomi att spara till eller vänta på retroaktiv återbetalning för kostsamma aktiviteter t.ex. återresor och specialistvård, som är avgörande för den adopterades identitetssökande och välmående.